

Liga Zadaniowa, Edycja V, Seria 4 (waga 2), Rozwiązania

Zadanie 541. Dowieść, że dla dowolnej liczby całkowitej dodatniej n zachodzi nierówność

$$2^{1025} \cdot n \leq 2^n + 2^{1035}.$$

Rozwiązanie:

Sposób I

Jeżeli $n \leq 1024$, to daną w zadaniu nierówność dowodzimy przez bezpośrednie szacowanie:

$$2^{1025} \cdot n \leq 2^{1025} \cdot 1024 = 2^{1025} \cdot 2^{10} = 2^{1035} < 2^n + 2^{1035}.$$

Dla pozostałych n przeprowadzimy dowód indukcyjny.

1° W przypadku $n = 1025$ dana w zadaniu nierówność jest równością, gdyż

$$2^{1025} \cdot n = 2^{1025} \cdot 1025 = 2^{1025} \cdot (1 + 2^{10}) = 2^{1025} + 2^{1035} = 2^n + 2^{1035}.$$

2° Niech $n \geq 1025$ będzie taką liczbą naturalną, że

$$2^{1025} \cdot n \leq 2^n + 2^{1035}.$$

Wykażemy, że wówczas

$$2^{1025} \cdot (n+1) \leq 2^{n+1} + 2^{1035}.$$

Wychodząc od lewej strony powyższej nierówności i korzystając z założenia indukcyjnego oraz z nierówności $n \geq 1025$, otrzymujemy:

$$2^{1025} \cdot (n+1) = 2^{1025} + 2^{1025} \cdot n \leq 2^{1025} + 2^n + 2^{1035} \leq 2^n + 2^n + 2^{1035} = 2^{n+1} + 2^{1035}.$$

3° Na mocy zasady indukcji matematycznej, dowodzona nierówność jest prawdziwa dla każdej liczby naturalnej $n \geq 1025$, co w połączeniu z bezpośrednimi szacowaniami dla $n \leq 1024$ kończy rozwiązanie zadania.

Sposób II

W przypadku $n \geq 1025$ możemy przeprowadzić następujący dowód.

Dzieląc stronami daną w zadaniu nierówność przez 2^{1025} i podstawiając $n = k + 1025$, gdzie $k \geq 0$, otrzymujemy kolejno nierówności równoważne:

$$n \leq 2^{n-1025} + 2^{10},$$

$$k + 1025 \leq 2^k + 1024,$$

$$k + 1 \leq 2^k.$$

Powyższą nierówność można uzasadnić wykorzystując wzór dwumianowy Newtona

$$2^k = (1+1)^k = \sum_{i=0}^k \binom{k}{i} \geq \sum_{i=0}^k 1 = k+1$$

lub nieco inaczej

$$2^k = (1+1)^k = \sum_{i=0}^k \binom{k}{i} \geq \binom{k}{0} + \binom{k}{1} = k+1.$$

Zadanie 542. Rozstrzygnąć, czy suma szeregu

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2 + 2013n}$$

jest liczbą wymierną czy niewymierną.

Rozwiązanie:

Zauważmy, że zachodzą następujące tożsamości

$$\begin{aligned} \frac{1}{n^2 + 2013n} &= \frac{1}{n \cdot (n + 2013)} = \frac{1}{2013} \cdot \frac{2013}{n \cdot (n + 2013)} = \\ &= \frac{1}{2013} \cdot \frac{n + 2013 - n}{n \cdot (n + 2013)} = \frac{1}{2013} \cdot \left(\frac{1}{n} - \frac{1}{n + 2013} \right). \end{aligned}$$

Zatem dla $N \geq 2013$ dany w zadaniu szereg ma N -tą sumę częściową równą

$$\begin{aligned} S_N &= \sum_{n=1}^N \frac{1}{n^2 + 2013n} = \frac{1}{2013} \cdot \sum_{n=1}^N \left(\frac{1}{n} - \frac{1}{n + 2013} \right) = \frac{1}{2013} \cdot \left(\sum_{n=1}^N \frac{1}{n} - \sum_{n=1}^N \frac{1}{n + 2013} \right) = \\ &= \frac{1}{2013} \cdot \left(\sum_{n=1}^N \frac{1}{n} - \sum_{n=2014}^{N+2013} \frac{1}{n} \right) = \frac{1}{2013} \cdot \left(\sum_{n=1}^{2013} \frac{1}{n} - \sum_{n=N+1}^{N+2013} \frac{1}{n} \right). \end{aligned}$$

Ponieważ

$$\lim_{N \rightarrow \infty} \sum_{n=N+1}^{N+2013} \frac{1}{n} = \lim_{N \rightarrow \infty} \sum_{n=1}^{2013} \frac{1}{N+n} = \sum_{n=1}^{2013} \lim_{N \rightarrow \infty} \frac{1}{N+n} = \sum_{n=1}^{2013} 0 = 0,$$

otrzymujemy

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2 + 2013n} = \lim_{N \rightarrow \infty} S_N = \frac{1}{2013} \cdot \sum_{n=1}^{2013} \frac{1}{n}.$$

Odpowiedź: Suma szeregu danego w treści zadania jest liczbą wymierną.

Zadanie 543. Dany jest taki wielomian $W(x)$ stopnia 2^{16} o współczynnikach rzeczywistych, że $W(n) = 2^n$ dla $n = 0, 1, 2, 3, \dots, 2^{16}$. Rozstrzygnąć, czy istnieje taka liczba naturalna $m > 2^{16}$, że $W(m)$ jest potęgą dwójki o wykładniku całkowitym dodatnim.

Rozwiązanie:

Ponieważ wielomian stopnia nie większego niż d jest jednoznacznie wyznaczony przez swoje wartości w $d + 1$ punktach, istnieje co najwyżej jeden wielomian $W(x)$ spełniający założenia zadania.

Zauważmy, że założenia zadania są spełnione przez wielomian

$$W(x) = \sum_{i=0}^{2^{16}} \binom{x}{i},$$

gdzie współczynnik dwumianowy można zdefiniować jako wielomian

$$\binom{x}{k} = \frac{\prod_{i=0}^{k-1} (x-i)}{k!},$$

przyjmując przy tym konwencję, według której iloczyn zera czynników jest równy 1.

Istotnie, dla $n = 0, 1, 2, 3, \dots, 2^{16}$, korzystając z równości $\binom{n}{i} = 0$ przy $n < i$, otrzymujemy

$$W(n) = \sum_{i=0}^{2^{16}} \binom{n}{i} = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} = 2^n,$$

gdzie ostatnia równość wynika z tego, że suma wyrazów w n -tym wierszu trójkąta Pascala jest równa 2^n .

Przyjmijmy $m = 2^{17} + 1$. Wówczas

$$\begin{aligned} W(m) &= \sum_{i=0}^{2^{16}} \binom{m}{i} = \sum_{i=0}^{2^{16}} \binom{2^{17}+1}{i} = \sum_{i=0}^{2^{16}} \binom{2^{17}+1}{2^{17}+1-i} = \sum_{i=2^{16}+1}^{2^{17}+1} \binom{2^{17}+1}{i} = \\ &= \frac{1}{2} \cdot \left(\sum_{i=0}^{2^{16}} \binom{2^{17}+1}{i} + \sum_{i=2^{16}+1}^{2^{17}+1} \binom{2^{17}+1}{i} \right) = \frac{1}{2} \cdot \sum_{i=0}^{2^{17}+1} \binom{2^{17}+1}{i}. \end{aligned}$$

Ponieważ ostatnia suma jest sumą wyrazów trójkąta Pascala w wierszu o numerze $2^{17} + 1$, jest ona równa $2^{2^{17}+1}$, skąd

$$W(m) = \frac{1}{2} \cdot \sum_{i=0}^{2^{17}+1} \binom{2^{17}+1}{i} = \frac{1}{2} \cdot 2^{2^{17}+1} = 2^{2^{17}}.$$

Odpowiedź: Dla $m = 2^{17} + 1$ wielomian przyjmuje wartość będącą potęgą dwójki, a mianowicie $2^{2^{17}}$.

Zadanie 544. Dowieść, że dla każdej liczby całkowitej dodatniej n liczba $2553^n - 64$ jest złożona.

Rozwiązanie:

1° Zauważmy, że

$$2553 \equiv 7 \pmod{19},$$

a ponadto

$$7^3 = 343 \equiv 1 \pmod{19},$$

skąd wynika, że dla dowolnej liczby całkowitej nieujemnej k

$$2553^{3k+1} \equiv 7^{3k+1} = (7^3)^k \cdot 7 \equiv 1^k \cdot 7 = 7 \pmod{19}.$$

Ponieważ także

$$64 \equiv 7 \pmod{19},$$

otrzymujemy

$$2553^{3k+1} - 64 \equiv 0 \pmod{19}.$$

Zatem dana w zadaniu liczba jest złożona (jako podzielna przez 19 i większa od 19), jeżeli liczba n przy dzieleniu przez 3 daje resztę 1.

2° Podobnie

$$2553 \equiv 46 \pmod{109},$$

skąd

$$2553^2 \equiv 46^2 = 2116 \equiv 45 \pmod{109}$$

oraz

$$2553^3 \equiv 46 \cdot 45 = 2070 \equiv -1 \pmod{109}.$$

Wobec tego

$$2553^6 \equiv (-1)^2 = 1 \pmod{109},$$

a także

$$2553^5 = 2553^3 \cdot 2553^2 \equiv (-1) \cdot 45 = -45 \equiv 64 \pmod{109}.$$

Stąd wynika, że dla dowolnej liczby całkowitej nieujemnej k

$$2553^{6k+5} = (2553^6)^k \cdot 2553^5 \equiv 1^k \cdot 64 = 64 \pmod{109}.$$

Otrzymujemy więc

$$2553^{6k+5} - 64 \equiv 0 \pmod{109}.$$

Zatem dana w zadaniu liczba jest złożona (jako podzielna przez 109 i większa od 109), jeżeli liczba n przy dzieleniu przez 6 daje resztę 5.

3° W przypadku, gdy liczba n jest parzysta, dana w zadaniu liczba jest złożona jako różnica kwadratów, gdyż możemy wówczas skorzystać ze wzoru skróconego mnożenia.

Niech bowiem $n = 2k$, gdzie k jest liczbą całkowitą dodatnią. Wtedy

$$2553^{2k} - 64 = (2553^k)^2 - 8^2 = (2553^k - 8) \cdot (2553^k + 8),$$

gdzie oba czynniki są większe od 1.

4° W przypadku, gdy liczba n jest podzielna przez 3, dana w zadaniu liczba jest złożona jako różnica sześciątów, gdyż możemy wówczas skorzystać ze wzoru skróconego mnożenia.

Niech bowiem $n = 3k$, gdzie k jest liczbą całkowitą dodatnią. Wtedy

$$2553^{3k} - 64 = (2553^k)^3 - 4^3 = (2553^k - 4) \cdot (2553^{2k} + 4 \cdot 2553^k + 16),$$

gdzie oba czynniki są większe od 1.

Ponieważ przypadki 1°–4° obejmują wszystkie liczby całkowite dodatnie, rozwiązanie jest zakończone.

Uwagi

Następujące dane numeryczne wskazują, że najprawdopodobniej nie można uniknąć czterech przypadków rozpatrywanych przez nas w rozwiązaniu zadania.

I tak dla $n = 49$ dana w zadaniu liczba jest równa $19 \cdot P_{166}$, gdzie drugi czynnik jest 166-cyfrową liczbą pierwszą. Trudno więc wyobrazić sobie rozwiązanie, które nie używa argumentu podzielności przez 19 jako powodu złożoności danej w zadaniu liczby.

Z kolei dla $n = 35$ otrzymujemy liczbę $109 \cdot P_{118}$, gdzie 118-cyfrowy czynnik pierwszy odbiera nadzieję na uniknięcie w rozwiązaniu rozważania podzielności przez 109.

Wreszcie dla $n = 51$ dana w zadaniu liczba nie ma dzielników pierwszych mniejszych od miliona, a dla $n = 56$ najmniejszym dzielnikiem pierwszym jest 169489. Nie spodziewamy się więc rozwiązania nie wykorzystującego wzorów skróconego mnożenia.

Zadanie 545. Dowieść, że dla dowolnej liczby pierwszej p dającej przy dzieleniu przez 8 resztę 1, istnieją takie liczby całkowite dodatnie a, b , że liczba $a^4 + b^4$ jest podzielna przez p i mniejsza od $2p^2$.

Rozwiązanie:

Niech p będzie liczbą pierwszą dającą przy dzieleniu przez 8 resztę 1. Wtedy istnieje taka liczba naturalna r , gdzie $0 < r < p$, że

$$r^4 \equiv -1 \pmod{p}.$$

Wynika to z kongruencji

$$k^{(p-1)/2} \equiv -1 \pmod{p}$$

spełnionej dla każdej nierozkładalowej kwadratowej k modulo p , co pozwala wskazać r jako spełniającą kongruencję

$$r \equiv k^{(p-1)/8} \pmod{p}.$$

Niech $N = \lfloor \sqrt{p} \rfloor$. Wówczas $N+1 > \sqrt{p}$, czyli $(N+1)^2 > p$.

Dla $n = 0, 1, 2, 3, \dots, N$ oznaczmy przez R_n resztę z dzielenia iloczynu rn przez p . Liczby R_n są parami różne, gdyż z kongruencji

$$nr \equiv mr \pmod{p}$$

wynika podzielność liczby $(n-m) \cdot r$ przez p , co wobec przyjętych założeń pociąga $n = m$.

Rozważmy $N+2$ -elementowy zbiór $\{R_n : n = 0, 1, 2, 3, \dots, N\} \cup \{p\}$. Zbiór ten zawiera liczby całkowite z zakresu od 0 do $p < (N+1)^2$, istnieją więc pewne jego dwa elementy różniące się o mniej niż $N+1$, czyli o nie więcej niż N .

Jeżeli elementami tymi są R_n i R_m , spełniające nierówność

$$R_n < R_m \leq R_n + N,$$

to przyjmując $x = m - n$ oraz $b = R_m - R_n$ otrzymujemy

$$|x| \leq N, \quad 0 < b \leq N \quad \text{oraz} \quad rx \equiv b \pmod{p}. \quad (\spadesuit)$$

W przypadku, gdy elementami tymi są p i R_n , zachodzi nierówność $p - N \leq R_n$ i możemy przyjąć $x = -n$ oraz $b = p - R_n$, z zachowaniem spełniania warunku $(\spadesuit)$.

Dla zakończenia rozwiązania wystarczy wykazać, że liczby całkowite dodatnie $a = |x|$ oraz b spełniają warunki zadania.

Wobec $a \leq N$ oraz $b \leq N$ otrzymujemy

$$a^4 + b^4 \leq 2N^4 < 2 \cdot (\sqrt{p})^4 = 2p^2.$$

Z kolei kongruencja

$$rx \equiv b \pmod{p}$$

pociąga

$$-a^4 \equiv b^4 \pmod{p},$$

czyli

$$a^4 + b^4 \equiv 0 \pmod{p}.$$

Wykazaliśmy więc istnienie liczb a, b o żądanych własnościach.

Ciekawostka

Przy pomocy komputera można sprawdzić, że każda liczba pierwsza $p < 73673$ dająca przy dzieleniu przez 8 resztę 1, ma wielokrotność postaci $a^4 + b^4$ mniejszą od p^2 .

Dla $p = 73673$ najmniejsza taka wielokrotność to

$$73673 \cdot 74297 = 15^4 + 272^4.$$

Następna liczba pierwsza p bez wielokrotności postaci $a^4 + b^4$ poniżej p^2 , to $p = 116329$, gdzie najmniejszą wielokrotnością tego typu jest

$$116329 \cdot 117538 = 111^4 + 341^4.$$